

ВІДНОВЛЕННЯ І МОДЕРНІЗАЦІЯ КРИТИЧНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ: БЕЗПЕКА ТА АДАПТАЦІЯ ДО НОВИХ РЕАЛІЙ

Полюхович Н. І.

Національний авіаційний університет

The study focuses on restoring and enhancing key logistics infrastructure amidst external challenges. It discusses security measures, the use of innovative technologies, risk management, and adaptation to new geopolitical and economic conditions. The research emphasizes cooperation with international partners for effective rebuilding and integrating modern infrastructure management practices.

Відновлення та модернізація критичної логістичної інфраструктури України є важливим завданням для забезпечення національної безпеки та економічної стабільності в умовах сучасних викликів, таких як воєнні дії, економічна нестабільність та зміна геополітичних реалій. Сучасний стан критичної логістичної інфраструктури України характеризується значними пошкодженнями та зниженням ефективності роботи транспортних, енергетичних і комунікаційних мереж унаслідок військових дій та економічних потрясінь. Основні проблеми включають пошкодження шляхів сполучення, обмежений доступ до деяких об'єктів, а також зростання ризиків щодо їх безпеки.

Попри виклики галузь логістики демонструє стійкість. Сьогодні вона відновлює позиції, втрачені у вирі 2022 року та навіть очікує перевернення довоєнних показників у окремих сегментах навіть з урахуванням того, що багато складів і логістичних центрів були знищені, авіап перевезення – відсутні, морські – дуже обмежені. Логістичні компанії відновлюють втрачені позиції та продовжують розбудовувати свій бізнес в Україні. Українські логістичні компанії оговтуються після стрімкого падіння обсягів перевезень у перші місяці повномасштабного вторгнення. Про це, серед іншого, свідчить позитивна динаміка обсягів вантажних перевезень за останні два роки. За даними Держстату, за березень-грудень 2023 року всіма видами транспорту перевезено 282,4 млн тонн вантажів, тоді як за аналогічний період 2022-го – лише 231,1 млн тонн. Тож маємо 22 % загального зростання. Помісячно приріст становив від

17 % до 30 %. Звісно, обсяги перевезень лишалися істотно меншими за довоєнний рівень, проте зберігалася позитивна динаміка показників [2].

Розглянемо динаміку перевезення різним видом транспорту вантажу від початку війни і до сьогодні:

1.Залізничний транспорт. Перевезення залізницею у 2022 році впали на 52,1%, з 314 мільйонів тонн у 2021 до 150 мільйонів тонн у 2022 році. Це було спричинено втратою промислових підприємств, блокуванням портів та зниженням економічної активності. Однак у 2023 році обсяги перевезень почали зростати, і в листопаді вони досягли рекордних показників — близько 14 мільйонів тонн вантажів за місяць, що стало найбільшим результатом з початку війни [3].

2.Автомобільний транспорт. Перевезення вантажів автомобільним транспортом у 2022 році впали на 22%, з 224 мільйонів тонн у 2021 до 175 мільйонів тонн у 2022. Це стало наслідком небезпеки пересування дорогами та руйнування частини дорожньої інфраструктури [7].

3. Морські порти. Обсяги перевалки вантажів у портах скоротилися на 61%, з 153 мільйонів тонн у 2021 до 59 мільйонів тонн у 2022 році. Протягом січня – вересня 2024 року вантажообіг у портах України становив 74 млн т.Блокування чорноморських портів призвело до переорієнтації вантажів на дунайські порти (Ізмаїл, Рені) та збільшення використання сухопутних маршрутів через країни Європи [5].

4. Повітряний транспорт. Перевезення вантажів повітряним транспортом впали на 85%, з 100 мільйонів тонн у 2021 до 15 мільйонів тонн у 2022 році, що пов'язано з обмеженням повітряного простору та небезпекою польотів під час активних бойових дій. Далі перевезень не було, адже повітряний простір закрито [4, с.3].

Усі види перевезень вантажів, окрім авіаційних, успішно адаптуються до нових реалій і відновлюються. Це стосується і автомобільних, і залізничних, і морських перевезень. Така адаптивність сприяє розвитку української логістики і загалом – економіці країни.

У 2024 році позитивний «вантажний» тренд зберігається. Це наочно демонструють результати роботи основного сегменту перевезень вантажів – залізниці, на яку традиційно перепадає близько половини загального обсягу вантажоперевезень в Україні. За даними АТ «Укрзалізниця», за перші п'ять місяців поточного року вантажні перевезення залізничними шляхами збільшилися на 30 % порівняно з показниками минулого року. Таку відчутну динаміку забезпечує насамперед обслуговування потреб експортерів. Тут зростання сягає 57 %. У січні-травні 2024 року залізницею перевезено 75,4 млн тонн

вантажів, із яких 38 млн тонн призначалися на експорт. Залізниця вже перевозить дві третини вантажів від показника довоєнного рівня [2].

Рис. 1. Вантажоперевезення залізницею у березні 2023-березні 2024р. [6]

Війна призвела до значних пошкоджень транспортної та складської інфраструктури, враховуючи дороги, мости, порти, залізничні колії. Надзвичайні проблеми виникли з доступом до морських портів, блокуються наземні транспортні коридори, порушені звичні логістичні ланцюги. Через військові дії виникли серйозні ризики для безпеки вантажів. Компанії змушені змінювати маршрути, шукати альтернативні шляхи та види транспорту, оминати зони бойових дій та впроваджувати додаткові заходи безпеки. Серед негативних трендів, на жаль, доводиться фіксувати такі:

- процеси, пов'язані з перевезенням вантажів, ускладнилися;
- час доставлення вантажів збільшився;
- витрати бізнесу зросли.

Частково проблеми вдалося вирішити коштом інвестицій у відновлення та модернізацію транспортно-логістичної інфраструктури як з боку держави, так і міжнародних інституцій. Хоча програми будівництва автомобільних шляхів під час війни викликають критику з боку деяких громадських організацій та політичних партій, зацікавлених насамперед у переспрямуванні коштів на ВПК та оборону, держава продовжує відбудову автомобільних шляхів та залізничного сполучення, мостових переходів.

Таблиця 1 – Проблеми логістичної інфраструктури та пропозиції як їх вирішити [створено автором]

Проблеми	Пропозиції
1.Руйнування доріг, мостів, залізничних колій	Відновлення та ремонт інфраструктури за міжнародними стандартами, будівництво нових шляхів сполучення.
2.Пошкодження портів та складів	Відновлення та модернізація портів, будівництво нових складських комплексів, забезпечення безпеки.
3. Нестача сучасного обладнання	Закупівля нового обладнання, модернізація існуючого.
4. Дефіцит кваліфікованих кадрів	Програми перепідготовки та підвищення кваліфікації, залучення іноземних фахівців.
5.Недостатня інтеграція інформаційних систем	Створення єдиної цифрової платформи для управління логістичними процесами, інтеграція з міжнародними системами.
6. Відсутність достатнього фінансування	Залучення міжнародної допомоги, державні інвестиції, приватні інвестиції.
7. Недостатня координація між державними органами та бізнесом	Створення координаційних рад, спрощення адміністративних процедур, діалог між державою та бізнесом

Дані проблеми є і досі актуальними, але ми на шляху вирішення та модернізації як інфраструктури, так і логістичної системи загалом.

Також можемо виокремити три основні завдання сьогодення для забезпечення ефективного розвитку транспортної інфраструктури України, саме:

1. підтримання інфраструктури у працездатному стані в районі, де не ведуться бойові дії;
2. оперативна переорієнтація логістичних потоків на нові маршрути, розвиток транспортної інфраструктури на даних маршрутах;
3. створення ефективної системи транспортної логістики в Україні в рамках повоєнної реконструкції з урахуванням перспективи вступу до Європейського Союзу та загальних геополітичних змін, які, безперечно, відбудуться.

Два з цих завдань є викликами сьогодення, а третє – це питання перспективи, яке вже сьогодні необхідно ґрунтовно опрацьовувати для реалізації [1, с.79].

Висновки

Відновлення та модернізація критичної логістичної інфраструктури України є одним із найважливіших завдань для забезпечення економічного відродження країни після масштабних руйнувань, спричинених військовою агресією. Це складний і багатогранний процес, який вимагає комплексного підходу та залучення значних ресурсів.

Проведене дослідження дозволило виявити основні проблеми, що стоять перед логістичною інфраструктурою України: масштабні руйнування, застарілі технології, недостатнє фінансування, дефіцит кваліфікованих кадрів та інші. Для вирішення цих проблем було запропоновано низку пропозицій. Важливо підкреслити, що процес відновлення та модернізації логістичної інфраструктури є тривалим і вимагає постійної уваги з боку держави, бізнесу та міжнародних партнерів.

Тому, українська логістика пройшла безліч викликів за роки повномасштабної війни. Галузь витримала випробування навіть повною зупинкою морських і авіаційних перевезень. Сьогодні продовжується адаптація національної логістики до потреб та умов воєнного часу, а також складна інтеграція із транспортними європейськими мережами.

Список використаних джерел

1. ЛОГІСТИКА МАЙБУТНЬОГО: ЕФЕКТИВНІ РІШЕННЯ ДЛЯ ТОРГІВЛІ ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. URL: <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/070aaa1a3ddd01c87014c1ec2fb41f7.pdf>

2. Стан української логістики: загальна картина URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/galuzevi-trendi-stan-logistichnoyi-galuzi-v-ukrayini-trendi-ta-osoblivosti>

3. УЗ у 2022 році скоротила обсяги перевезення вантажів на 52,1% р./р. URL: <https://gmk.center/ua/news/uz-u-2022-roci-skorotila-obsyagi-perevezennya-vantazhiv-na-52-1-r-r/>

4. Звіт про діяльність Державної авіаційної служби України за 2022 рік . URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_avia_2022.pdf

5. Морські порти у січні – вересні перевершили торішній показник перевалки на 33 млн тонн. URL: <https://mind.ua/news/20279697-morski-porti-u-sichni-veresni-perevershili-torishnij-pokaznik-perevalki-na-33-mln-tonn>

6. У березні вантажопереvezення залізницею сягнули рекорду – 16 млн тонн. URL: <https://skilky-skilky.info/u-berezni-vantazhoperevezennia-zaliznytsieuisiahnuly-rekordu-16-mln-tonn/>

7. Вантажні перевезення в Україні за підсумками 2022 року скоротились удвічі. URL: <https://gmk.center/ua/news/vantazhni-perevezennya-v-ukraini-za-pidsumkami-2022-roku-skorotilis-udvichi/>